

Źródła prawa powszechnie obowiązującego

Materiał szkoleniowy dla nauczycieli

2006r.

Źródła prawa powszechnie obowiązującego

Gdzie znajdziesz podstawę prawną i odpowiedź na to pytanie?

Zapoznaj się z „KONSTYTUCJĄ RP” z dnia 2 kwietnia 1997r.!!!

Źródła prawa powszechnie obowiązującego

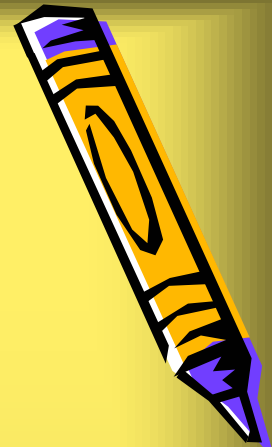

Nie wiesz o które przepisy chodzi? Podpowiem, ale pod warunkiem, że przeczytasz je uważnie !!!

Zwróć uwagę na następujący przepis – art. 87 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Źródła prawa powszechnie obowiązującego

Zwróć uwagę na HIERARCHICZNOŚĆ !

KONSTYTUCJA - USTAWA ZASADNICZA
jest aktem normatywnym zajmującym naczelną miejsce w systemie źródeł prawa. Jest ona najwyższym prawem RP.

Konstytucja z 2.04.1997r. stwarza możliwość realizacji postanowień Konstytucji bez potrzeby ich rozwijania w ustawie. Konstytucję „stosuje się wprost”. Określa m.in. podstawowe zasady ustroju państwa, wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywateli oraz wskazuje **źródła prawa**.

Ustrój RP oparty został na podziale i równowadze władz: ustawodawczej, wykonawczej i sądowej. Konstytucja określa kompetencje Prezydenta RP, Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, ustala pozycje ministrów i innych członków rządu oraz wojewodów, daje również podstawy prawne dla organizacji i funkcjonowania samorządu terytorialnego

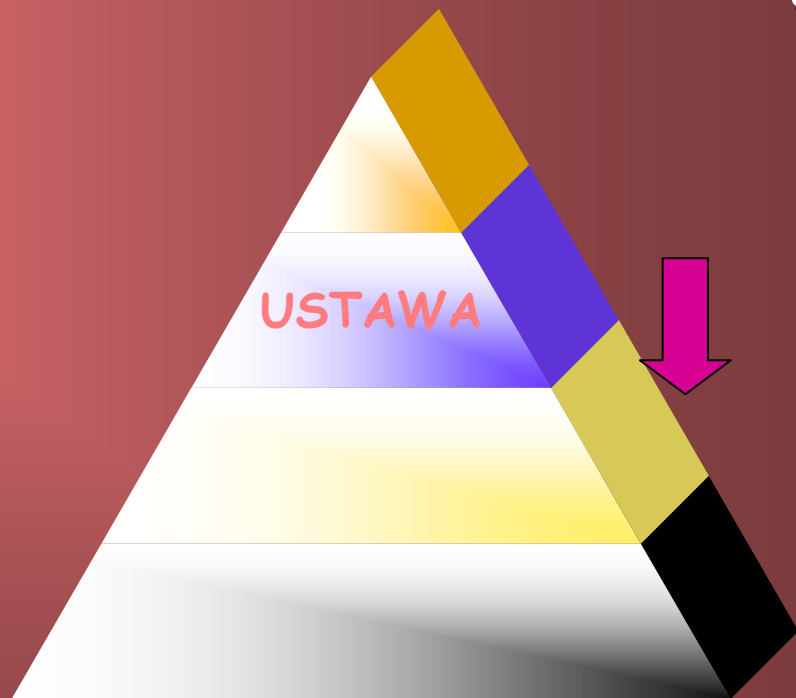
USTAWA w hierarchii źródeł prawa zajmuje miejsce bezpośrednio po Konstytucji. Mają one charakter źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Jedynym organem uprawnionym do uchwalania ustaw jest Sejm.

Władza ustawodawcza przysługuje Sejmowi i Senatowi.

Inicjatywa Ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi RP, Radzie Ministrów a także grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do sejmu. Radzie Ministrów przysługuje ale wyłącznie w zakresie ustawy budżetowej i innych przypadków określonych w 221 Konstytucji RP).

Należy podkreślić prymat ustawy wobec innych źródeł prawa. Zgodnie z tą zasadą wszystkie inne źródła prawa muszą być formalnie zgodne z ustawami.

Hierarchiczna budowa systemu źródeł prawa zakłada, że akt niższej rangi nie może być sprzeczny z aktem rangi wyższej. Jeśli taka sprzeczność zaistnieje, to należy ją usunąć. Zadanie to spoczywa na Trybunale Konstytucyjnym. Warunkiem wejścia w życie ustawy jest jej ogłoszenie.

Ratyfikowana umowa międzynarodowa zaliczana jest do źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Wprawdzie stoi ona niżej od ustawy to wyjątkowo..... (patrz art.. 91 ust. 2 K.).

Umowa międzynarodowa staje się źródłem prawa po jej ratyfikacji i ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw RP.

Zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji ratyfikowana umowa międzynarodowa po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie uzależnione jest od wydania odrębnej ustawy.

Podkreślić należy, że w przypadku gdy nie da się pogodzić **umowy międzynarodowej ratyfikowanej (za zgodą wyrażoną w ustawie)** a ustawą pierwszeństwo przed ustawą ma taka umowa międzynarodowa

Rozporządzenia stanowią formę rozporządzeń zalicza się do klasycznych form udziału władzy wykonawczej w stanowieniu prawa.

Rozporządzenia należą do źródeł prawa powszechnie obowiązującego, są aktami normatywnymi wykonawczymi w stosunku do ustawy, wydawanymi przez organy wskazane w Konstytucji.

Rozporządzenia wydaje się na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

Kompetencje do wydawania rozporządzeń posiadają np.:

1. Prezydent,
2. Rada Ministrów
3. Prezes Rady Ministrów
4. minister kierujący określonym działem administracji
5. ....

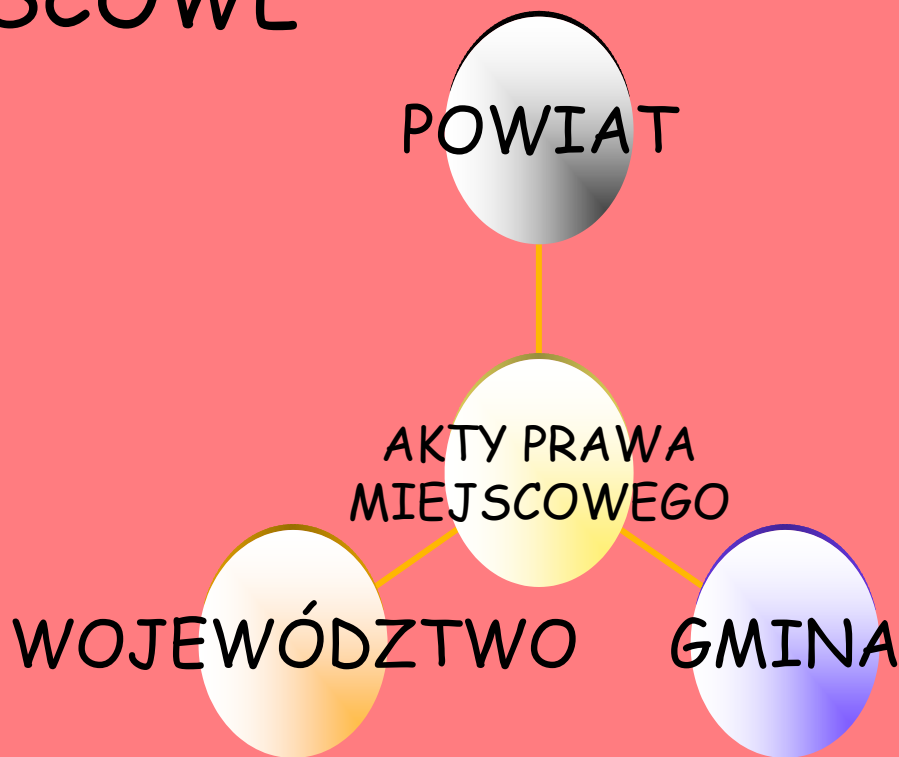

ŹRÓDŁA PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEGO - PRAWO MIEJSCOWE

Zgodnie z art. 87 ust. 2 Konstytucji akty prawa miejscowego są źródłami powszechnie obowiązującego prawa RP na obszarze działania organów, które je ustanowiły. Powszechne obowiązywanie tych aktów oznacza, że mogą one regulować zachowanie się wszystkich kategorii adresatów, np. wszystkich obywateli, wszelakich organizacji (publicznych i prywatnych).

Akty prawa miejscowego mają ograniczony przestrzennie zasięg obowiązywania. Obowiązują one bowiem nie na całości, ale na części terytorium RP, na obszarze terytorialnej właściwości organów je stanowiących.

W świetle art. 94 Konstytucji organami upoważnionymi do stanowienia aktów prawa miejscowego są organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej.

Konsekwencje wynikające z hierarchii norm prawnych.

Z hierarchii norm prawnych w systemie prawa polskiego wynikają następujące:

- Norma wyższa reguluje sprawy wyższej wagi niż norma niższa.
- Podstawą obowiązywania normy niższej jest zawsze norma wyższa.
- Norma wyższa pochodzi na ogół od organu stojącego wyżej w hierarchii organów tworzących prawo niż organ, który wydał normę niższą.
- Norma niższa nie może uchylić normy wyższej.
- Norma wyższa może wyznaczać treść normy niższej.

HIERARCHICZNOŚĆ

Gdzie więc jest umieszczone w tej hierarchii „prawo szkół” ?

– tj. np. regulaminy szkolne ?

Czy Konstytucja wypowiada się na ten temat?

Czy je wymienia ?

Odpowiedz na to pytanie sam / sama.

Akty prawne o których powinieneś / powinnaś wiedzieć:

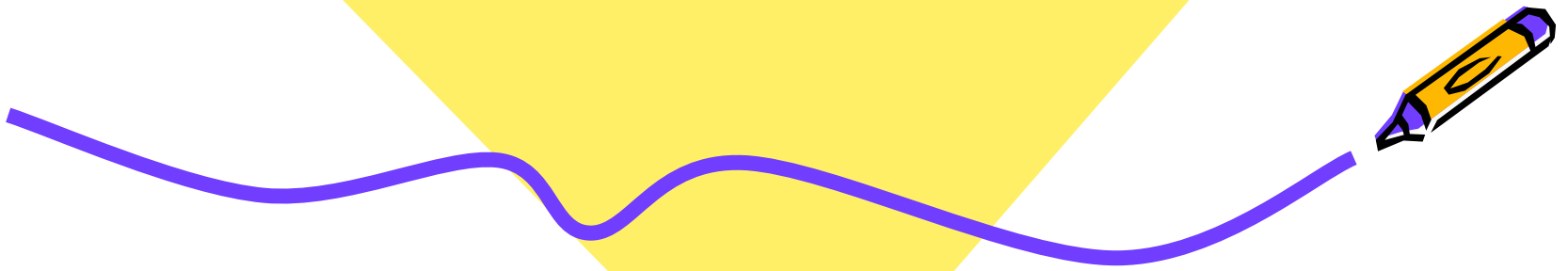

- *ustawa o Policji;*
- *ustawa „Kodeks Karny”*
- *ustawa „Kodeks Postępowania Karnego”*
  - *ustawa „Kodeks Wykroczeń”*
- *ustawa „Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia”*
  - *ustawa o „Postępowaniu w sprawach nieletnich”*

Uwaga! Zawsze pełny i aktualny tekst tych aktów prawnych znajdziesz na stronie internetowej SEJMU.

Uprawnienia Policji w sprawach nieletnich.

ZASADA DOBRA NIELETNIEGO
Art. 3. § 1. ustawy o postępowaniu
w sprawach nieletnich

- *W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny.*

Co może robić Policja?

- *doprowadzanie do domów, (osoby „wałęsające” się – np. zagrożenie ich życia i zdrowia)*
  - *ustalać tożsamość*
  - *powiadamianie i wzywanie rodziców (symptomy demoralizacji np. wagarowanie itp. – **zapoznaj się z art. 4 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich**),*
- *przeprowadzanie rozmów profilaktycznych- wychowawczych (pogadanki w szkołach, edukacja, pokazy)*

ZADANIA POLICJI PODEJMOWANE Z WŁASNEJ INICJATYWY WOBEC NIELETNICH

- *zapobieganie i zwalczanie demoralizacji,*
- *organizowanie i udzielanie pomocy w umieszczeniu w zakładzie odwykowym, leczniczym lub opiekuńczym-
UWAGA! w tym zakresie Policja wykonuje przede wszystkim polecenia sądu rodzinnego (art.67 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich)*
- *prowadzenie ścisłej współpracy z organami i instytucjami zajmującymi się problematyką nieletnich.*

SĄD RODZINNY I NIELETNICH

---

*GENERALNIE – w zakresie
dotyczącym spraw
nieletnich Policja wykonuje
polecenia sądu rodzinnego.*

Uprawnienia Policji (wybrane podstawowe):

- legitymowanie osób,
  - przesłuchiwanie osób (świadków),
  - zabezpieczenie śladów i dowodów (np. wykonanie oględzin),
  - żądanie udzielenia pomocy (prośba o udostępnienie nagrania, wydanie przedmiotu),
  - żądanie udostępnienia pomieszczeń,
-

Uprawnienia Policji: (wybrane podstawowe):

- odebranie przedmiotów (zatrzymanie rzeczy);
- przeszukanie (osób, pomieszczeń, miejsc, a nawet rzeczy);
- przesłuchanie nieletniego (w charakterze świadka i sprawcy czynu karalnego);

Obowiązek Policji:

- Policja wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach.
-

Obowiązek Policji:

- Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek **respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka**
-

Zasada przesłuchania:

- **Art. 39.** Przesłuchanie nieletniego może być dokonane przez Policję, (.....) przesłuchanie nieletniego odbywa się w obecności rodziców lub opiekuna albo obrońcy, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać nauczyciela, przedstawiciela powiatowego centrum pomocy rodzinie lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji.

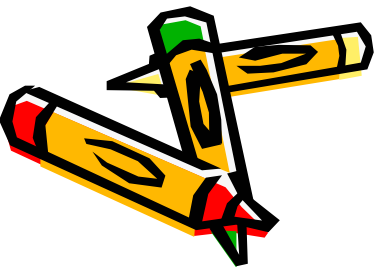
PRZESŁUCHANIE NIELETNIEGO SPRAWCY CZYNU KARALNEGO

*Przesłuchanie nieletniego może być
dokonane przez Policję,*

*Przesłuchanie nieletniego odbywa się
w obecności rodziców lub opiekuna albo
obrońcy (oraz innych wymienionych
w powyższym przepisie osób i
przedstawicieli instytucji).*

PRZESŁUCHANIE NIELETNIEGO SPRAWCY CZYNU KARALNEGO cd

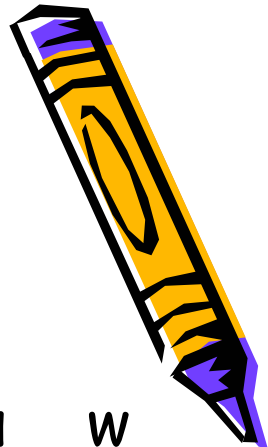
Jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać nauczyciela, przedstawiciela powiatowego centrum pomocy rodzinie lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji.

DLACZEGO NIE RODZIC?

Przez "niemożliwość" wzięcia udziału w przesłuchaniu nieletniego rodziców, opiekuna lub obrońcy należy rozumieć przeszkodę natury faktycznej, której w danym wypadku nie można pokonać, np. chorobę, pobyt za granicą, pobyt w zakładzie karnym, itp., a w czynnościach niecierpiących zwłoki również znaczną odległość od miejsca pobytu rodzica, opiekuna do miejsca dokonywania czynności.

Uprawnienia Policji

Przesłanki zatrzymania nieletniego

Zatrzymanie i umieszczenie nieletniego w policyjnej izbie dziecka zgodnie z art. 39 i 40 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich stosuje się, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że nieletni popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa:

- ukrycia się nieletniego,*
- zatarcia śladów tego czynu,*
- nie można ustalić jego tożsamości.*

Przesłanki
zatrzymania

Czy nauczyciel może zatrzymać?

Art. 243. § 1. Kodeksu Postępowania
Karnego

Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.

§ 2. Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji.

Co mówi o zatrzymaniu (ujęciu) - ustawa o (...) nieletnich?

*Art. 37. § 1. Policja lub działający na podstawie szczególnego upoważnienia ustawy organ administracji państwowej zbiera i utrwała dowody czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a **w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego.***

Co mówi o zatrzymaniu (ujęciu) - ustawa o (...) nieletnich?

Ustawa o postępowaniu w sprawach
nieletnich nie definiuje czynności
"ujęcia" nieletniego, ale rozgranicza
tę czynność od czynności
"zatrzymania" nieletniego.

Jak rozumieć ujęcie?

- "schwytywanie" - na gorącym uczynku czynu zabronionego lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu czynu,
- "doprowadzenie" - do jednostki Policji celem wykonania z jego udziałem czynności (w trybie art. 37 § 1 u.p.n.) celem zebrania i utrwalenia dowodów w sytuacji niecierpiącej zwłoki albo w miejsce określone w zleceniu/poleceniu uprawnionego organu.

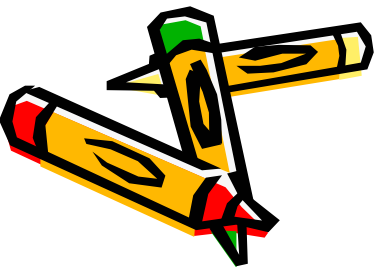
UJĘCIE a ZATRZYMANIE

Nie jest zatrzymaniem krótkotrwałe pozbawienie swobody osoby nie łączy się z rzeczywistym pozbawieniem wolności, polegające nawet na doprowadzeniu osoby do jednostki Policji w celu dokonania czynności wyjaśniającej, np. ustalenia jej tożsamości albo określonej czynności dowodowej, np. pobrania próbki krwi (uchw. SN z 21 VI 1995 r., I KZP 20/95, OSNKW 1995, nr 9-10, poz. 59).

Co zrobić po „ujęciu”?

Jeżeli nie wystąpią przesłanki do zatrzymania nieletniego, winien on być - po dokonaniu czynności z jego udziałem (zgodnie z przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) - niezwłocznie przekazany rodzicom lub opiekunom.

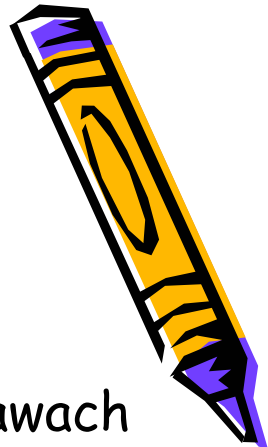

Czym się kierować?

Art. 3. § 2. (ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich)

W postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę:

- osobowość nieletniego,
- a w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego,
- cechy charakteru,
- a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji,
- charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletniego

Obowiązek nauczyciela?

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

Art. 4. § 1. U.P.N. Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, **ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.**

§ 2. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

SPOŁECZNY OBOWIĄZEK

Kodeks Postępowania Karnego

- **Art. 304. § 1.**

Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Przepis art. 191 § 3 stosuje się odpowiednio.

- **§ 2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.**

Jak ma postąpić nauczyciel?

§ 2. Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego **czynu karalnego ściganego z urzędu**, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

A co z aspektem moralnym??? (Konflikt moralny - wewnętrzny).

UCZELNIA – TEREN

DZIAŁ V

Utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni

- **Art. 227.** 1. Rektor dba o utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni.
- **2. Teren uczelni określa rektor w porozumieniu z właściwym organem samorządu terytorialnego.**
- **3. Służby państwowe odpowiedzialne za utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego mogą wkroczyć na teren uczelni tylko na wezwanie rektora. Służby te mogą jednak wkroczyć z własnej inicjatywy na teren uczelni w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia ludzkiego lub klęski żywiołowej, zawiadamiając o tym niezwłocznie rektora.**
- 4. Porozumienia zawarte przez rektora z właściwymi organami służb, o których mowa w ust. 3, mogą określić inne przypadki związane z utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa uzasadniające przebywanie tych służb na terenie uczelni.
- 5. Służby, o których mowa w ust. 3, są obowiązane opuścić teren uczelni niezwłocznie po ustaniu przyczyn, które uzasadniały ich wkroczenie na teren uczelni, lub na żądanie rektora.